

Česko versus Lichtenštejnsko: Takže Štrasburk

Vláda Lichtenštejnského knížectví podala v srpnu 2020 mezistátní stížnost proti České republice u Evropského soudu pro lidská práva. I když se tato žaloba týká postupu českých úřadů a soudů vůči lichtenštejnským občanům v nedávné, již „polistopadové“ době, cesta obou zemí do Štrasburku začala už dávno. Zabraní majetku všech lichtenštejnských občanů v Československu kritizovala vláda ve Vaduzu již v roce 1945. V jedné z jejích prvních poválečných nót se píše, že konfiskace odporuje mezinárodnímu právu. Ostatně, české úřady si podle archivů byly porušení práva dobře vědomy. Využití Benešových dekretů coby trestního opatření vůči cizincům a navíc občanům neutrálního státu by bylo porušením mezinárodního práva, soudila třeba komise československého ministerstva spravedlnosti v roce 1947.

Diskuse, které se v letech 1945–1948 o zabraní majetku lichtenštejnských občanů na půdě československé vlády a jejích kanceláří vedly, ilustrují budoucí mocenské uspořádání v zemi: zatímco přesvědčený demokrat, profesor František Weyr, autor první československé ústavy z roku 1920, ve svých právních rozbořech psal, že stát sice má právo vyvlastnit majetek cizincům nebo dokonce i hlavě cizího státu, ovšem vždy jen a pouze za „přiměřenou náhradu“, komunistický ministr zemědělství Július Ďuriš ve stejné době vyhrožoval, že pokud Nejvyšší správní soud vyslyší protesty Lichtenštejnců a konfiskaci bez náhrady odmítne, parlament schválí tzv. Lex Liechtenstein – a bude klid.

Vzor: Lex Schwarzenberg.

Kdokoli dnes přemýšlí o tom, zda by bylo lepší, aby se obě země usoudily až do úmuru, anebo zda by se přece jen neměly diplomaticky dohodnout, měl by vědět, nač navazuje. Jak všeobecně známo, československým úřadům se podařilo zavřít Lichtenštejny do šuplíku Benešových dekretů jenom za tu cenu, že je úřady svévolně prohlásily za Němce. Zemský národní výbor v Brně řekl, že neexistuje nic jako lichtenštejnská národnost a je úplně jedno, že ti lidé vlastní pas lichten-

štejnský. Protože nejen v Brně, ale v celé zemi se přece ví, že „Lichtenštejnsko je osídleno Němci“.

Oněch diskriminačních citátů lze v archívech najít stovky. Ovšem málokdo si možná uvědomuje, že zcela totožné argumenty o neexistenci lichtenštejnské národnosti používali nacisté, když se Hitlerovo Německo chystalo zabrat Lichtenštejnsko. (Že se tak nestalo, a proč, jsme ukázali v jednom z minulých dílů tohoto seriálu.) Kdo si shodnou rétoriku uvědomoval velmi dobře, byli samozřejmě Lichtenštejnci sami a také řada mezinárodních expertů. Třeba Erwin H. Loewenfeld z univerzity v Cambridge v roce 1947 radil, aby se knížectví obrátilo na OSN, protože podle něj konfiskací majetku došlo v Československu k porušení lidských práv lichtenštejnských občanů. Profesor František Weyr naopak považoval šance Československa tváří v tvář OSN za vysoké. Zajímavý je ale důvod: i kdyby prý OSN případ posoudilo, a i kdyby se chystalo dát Lichtenštejnsku za pravdu, Sovětský svaz by využil práva „veto“ a případ by ve prospěch Československa zablokoval... Jak po mnoho let nesvobody hlásala hlavička deníku Rudé Právo: Proletáři všech zemí, spojte se!

„Československo těžilo z faktu, že v podstatě neexistoval způsob, jak jej bez jeho vlastního souhlasu pohnat k mezinárodnímu soudu. Vedle toho existovaly i pochybnosti o zákonnosti kroků vůči Lichtenštejncům z pohledu vnitrostátního práva. Zde však měl stát řadu možností, jak různé vady hlavně procesní povahy zahladit a konfiskaci obhájit (v případě nezbytí i za pomoci tzv. lex Liechtenstein). Pražské vládní kruhy, jimž po osvobození země v roce 1945 dominovali komunisté, k lichtenštejnské otázce přistupovaly politicky. Přesto existovaly (nepříliš četné) signály, že by vládní místa mohla být ochotna uvažovat o smírném řešení sporu. Možný kompromis pak definitivně vyloučil komunistický převrat z února 1948.“

(Historik Václav Horčíčka)

Zastávka v Haagu?

Všichni lichtenštejnští občané, zbavení v poválečném Československu majetku, kteří se snažili bránit, brzy pochopili, že úřady i soudy nově vznikající komunistické diktatury udělají vše, aby v rámci „domácího práva“ konfiskaci udržely. Problém byl, že Lichtenštejnsko jako stát nemělo jak donutit Prahu k souhlasu s předložením sporu Mezinárodnímu soudnímu dvoru v Haagu. Ani v letech 1945–1948, ani po roce 1989, kdy k překvapení všech dotčených nebo zasvěcených Lichtenštejnců demokratické vlády v Praze a jejich úřady pokračovaly ve věci majetku v taktice i rétorice Júlia Ďuriše.

O to větší překvapení přineslo září 2019. Série sporů mezi Nadací knížete z Lichtenštejna a Českou republikou se tehdy zastavila u Okresního soudu Kolín, kam právní zástupci státního podniku Lesy ČR zaslali s předstihem písemné stanovisko, v němž tvrdili, že okresní soudy České republiky nemají pravomoci rozhodovat spor, jehož podstatou jsou podle žalobců opakované rozpory „s mezinárodními smlouvami a obyčejí mezinárodního práva, ... z nichž nejzávažnější má být neoprávněný zásah do mezinárodně právní exekuční imunity hlavy státu“. Dle názoru Lesy ČR, pokračoval dokument, „je příslušný k řešení obdobných sporů Mezinárodní soudní dvůr“.

Budova vlády Lichtenštejnského knížectví ve Vaduzu.

O dva měsíce později, v listopadu 2019, se v lavicích pro veřejnost okresního soudu Kolín sešlo jen několik lidí. Přesto to zašumělo, když právní zástupce Lichtenštejnů přednesl úvodní slovo, v němž zdůraznil, že Nadace knížete z Lichtenštejna souhlasí se stanoviskem právních zástupců České republiky, zastoupenou podnikem Lesy ČR: „Mezinárodní soudní dvůr jako renomovaný mezinárodní soud univerzální působnosti a reputace, jako instituce OSN, jejíž jsou Česká republika i Lichtenštejnsko členy, představuje vhodné, právně závazné fórum schopné rozhodnout předmětný spor v jediném stupni a účelně jak z hlediska nákladů, tak času.“

Nadace knížete z Lichtenštejna učinila, co v této situaci musela: **1.** požádala vládu knížectví o součinnost, **2.** požádala soud v Kolíně o přerušení řízení a **3.** požádala tři různé Senáty Ústavního soudu, které v té době řešily tři různé aspekty sporu, o lhůtu na vyjednávání mezi vládami obou zemí.

Výsledek: **1.** Vláda ve Vaduzu Nadaci knížete z Lichtenštejna vyhověla a oslovila Prahu. **2.** Soud v Kolíně nečekal a vyhlásil rozsudek proti Lichtenštejnům. **3.** Vláda v Praze odmítla přenesení sporu do Haagu, protože věří českému soudnictví a právní zástupce podniku Lesy ČR se spletl. **4.** Dva senáty Ústavního soudu daly vládám obou zemí lhůtu do konce dubna 2020 k jednání. **5.** Soudce Ústavního soudu Radovan Suchánek, zpravodaj v tzv. Říčanské kauze, po téměř dvou letech urychleně rozhodl v neprospěch Lichtenštejnů.

Soudce Suchánek ve zdůvodnění rozsudku potvrdil přístup soudů nižších instancí: není třeba přijímat všelijaké důkazy Lichtenštejnů, neboť české soudy nejsou oprávněny vyjadřovat se dnes k tomu, co se stalo v minulosti. Aspektům mezinárodního práva se ústavní soudce vyhnul zcela.

O několik měsíců později, v srpnu 2020, vyšel v týdeníku Respekt rozhovor se soudcem Ústavního soudu Jiřím Zemánkem. Ten připustil velké názorové i kulturní neshody mezi jednotlivými soudci. Sice ne přímo v souvislosti s Lichtenštejnem, ale obecně o kolegovi Suchánkovi prozradil, že v případech šlechtických rodů nebo církví stojí hodnotově jinde než většina Ústavního soudu. Doslova: „Argumenty kolegy Suchánka jsou věcné a sofistické, ale ztrácejí ze zřetele to hlavní: takový výklad zákona, který umožní naplnění cíle sledovaného restitučním zákonodárstvím – nápravu alespoň některých křivd v minulosti způsobených“.

Štrasburk, konečná

Diskriminační postoje českých úřadů, odmítání české vlády jednat o kompromisním řešení a způsob rozhodování českých soudů v období mezi podzimem 2019 a jarem 2020 definitivně rozhodly o tom, že vláda knížectví nezmeškala lhůtu pro podání mezistátní stížnosti ve Štrasburku. Na svém zasedání ve Vaduzu se kabinet 18. srpna 2020 usnesl, že je třeba chánit suverenitu země. V tiskovém prohlášení vláda o den později uvedla: „Nepřípustné označení

Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku

lichtenštejnských státních příslušníků za osoby německé národnosti od roku 1945 je v české legislativě opakovaně uplatňováno jako základ rozsudků v jejich neprospěch. Předmětem aktuálního právního sporu jsou rozsudky a opatření českých správních orgánů a soudů, které byly podniknuty od roku 2014... Podáním mezistátní stížnosti se Lichtenštejnská vláda rozhodla bránit proti porušování základních práv, zejména práva na spravedlivý proces, na respektování soukromého a rodinného života (včetně práva jedince na volbu vlastní etnické příslušnosti), na ochranu před diskriminací a na ochranu majetku... Lichtenštejnská vláda nemůže vzhledem k tomu, že by tento postup mohl fungovat jako precedent, přejít eventuální skutečnost, že české úřady a soudy lichtenštejnské státní občany v rozporu s jednoznačnými fakty systematicky dále považují za Němce.“

Na otázku českých médií, co o mezistátní žalobě soudí Dědičný princ Alois z Lichtenštejna, hlava státu v srpnu 2020 uvedla: „Stávající postoj České republiky ani nedává lichtenštejnské vládě žádnou jinou možnost než podniknout důsledné právní kroky, které co nejlépe podtrhnou suverenitu a svrchovanost Lichtenštejnska a ochrání práva jeho státních příslušníků. Tento odhodlaný postoj vlády navazuje na již desítky let jasně danou zahraničně-politickou linii Lichtenštejnska a má mou plnou podporu. Je pouze politováníhodné, že přístupy a řešení na bázi spolupráce, jejichž uplatnění se snažil prosadit i knížecí rod, doposud vždy ztroskotaly na postoji české správy.“

V listopadu 2020, v průběhu tzv. druhé vlny Covidu, se na jedné zastávce MHD v Praze objevil tento nápis:

F.E.A.R. (anglicky STRACH) vždycky znamená volbu.

Buď: **Forget Everything And Run** (Zapomeň na všechno a uteč).

Anebo: **Face Everything And Rise**. (Všemu se postav čelem a povstaň).

„I tato volba se netýká jen viru,“ říká Petr Svoboda, vnuk posledního centrálního ředitele Lichtenštejnů, Františka Svobody: „České republice běží ve Štrasburku lhůta k odpovědi. Jakou variantu zvolí?“ ■

komerční prezentace

HOSPODÁŘSKÝM VLASTNÍKEM KNÍŽECTVÍ JE ČESKOSLOVENSKO

„Osudná, nečeská politika posledních Přemyslovců, krále Václava I. a zejména jeho syna, Přemysla Otakara II., prosáklých již vlivy německými, přivedla do našich zemí již před více než 700 lety onu pátou kolonu německou, kterou konečně dnes likvidujeme.“

Tak zní první věta brožurky „Liechtensteinové“, kterou v roce 1945 vydal vlastním nákladem JUDr. et PhDr. Jaroslav Hrubant. A poslední věta? „Existence suverénního knížectví Liechtenstein... je trvalým nebezpečím pro evropský mír.“ Podobné ideologie, bažící po „historické odplatě“ za vše, co různé historické postavy údajně spáchaly na Češích, mají ve veřejné debatě prostor i dnes. Říká se jim předsudky. V každém případě, autor poválečné agitační brožurky věděl, jak omyly odstartované Přemyslem Otakarem II. napravit:

„... Hospodářským vlastníkem knížectví Liechtenstein je vlastně náš stát, republika Československá“, a proto by měl kníže „vrátit“ Československu nejen všechno, co historicky vybudoval na jeho území, ale také vídeňské paláce – a vlastně i knížectví.